

Om blommors användande i trädgårdar. : Suppl. till Göteborgs trädgårdsförenings katalog.

Göteborg
1865.

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> eller boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Ekon.
Trädg.
(Pr.)

Om

Blommors användande i Trädgårdar.

Supplement till Göteborgs Trädgårdsförenings Katalog.

GÖTEBORG.

HANDELSTIDNINGENS BOLAGS TRYCKERI,

1865.

Om

Blommors användande i Trädgårdar.

Supplement till Göteborgs Trädgårdslörens Katalog.

GÖTEBORGS
HÄRDESKOLENS BOKLAGS TRYCKERI

1865

Om blommors användande i trädgårdar.

För att undvika missförstånd bör först nämnas, att man nu-förtiden med benämningen „blommor“ icke allenast förstår växter med lysande eller väluktande blommor, utan äfven sådana som utmärka sig genom en ståtlig växt, stora blad eller vackra frukter. Korteligen alla växter (med undantag af träden), som äro tjenliga att pryda våra trädgårdar, växthus eller boningsrum.

Man använder blommor 1) ensamma eller fritt stående på gräsplaner, 2) grupperade, 3) på s. k. blomstersängar, 4) på rabatter, 5) i kanten af busk- eller trädpartier, 6) på klippor, 7) i eller vid vatten, 8) förvildade på gräsplaner eller under träd, 9) till lusthus, pelare o. s. v., och 10) i kärl.

Sådana växter som, då de stå ensamma, utveckla sig lika till alla sidor, hafva en särdeles prydlig växt och eleganta blad, planteras ensamma på gräsplaner. Hafva de äfven vackra blommor är det naturligtvis så mycket bättre; men vi hafva ännu ingen växt som ensamt för blommornas skull förtjenar att planteras fristående. Snöbollar, Syrener, Guldregn m. fl. finner man ofta så använda, ehuru de ingalunda förtjena denna utmärkelse; ty deras blomningstid varar sällan längre än 8 dagar, och sedan stå buskarna hela sommaren och se fula ut. Deremot måste alla växter som hafva en pyramidal form ställas fritt; ty om dessa förenades med andra skulle de förlora sin karakteristiska skönhet, äfvenså växter med hängande blommor, t. ex. Fuchsier. Slutligen äro nyhet och sällsynthet också egenskaper, som berättiga växten till en plats hvarpå den kan utbilda sig och blifva bemärkt.

Följande växter passa särdeles väl som fristående; desamma kunna odlas äfven i sådana trädgårdar som sakna växthus.

Buskar: *Deutzia scabra*, *D. gracilis*, *Aralia spinosa* (betäckes), *Acer Negundo* fol. var., *Weigelia rosea*, *amabilis* med åtskilliga varie-

teter. *Chionanthus virginica*, *Berberis atropurpurea*, *B. buxifolia*, *Mahonia aquifolia*, *M. repens*, *Mespilus pyracantha*, *Robinia inermis* (i buskform) m. fl. andra.

Fleråriga (perenna) växter: *Heracleum*, *Senecio Doria*, *Silphium perfoliatum*, *Rheum Emodii*, *Teleckia cordifolia* och *speciosa*, *Helianthus salicifolius*, *Funkia*, *Iris*, *Hemerocallis*, *Ligularia*, *Petasites* och flera andra.

Ettåriga (annuella): *Andropogon*, *Holcus*, *Zea*, *Malva crispa*, *Helianthus argyrophyllus* och *macrophyllus*, *Ricinus*, *Canabis*, o. s. v. Dessutom kunna en del, *Solanum*- och *Cannasorter* behandlas som ettåriga växter om frön blifva utsådda så tidigt som möjligt; äfvenså den praktfulla *Wigandia caracassana*.

Af växter som måste öfvervintras frostfritt: *Yucca*, *Agave*, *Cordylina*, *Dracaena*, *Didymopanax*, *Aralia*, *Gynerium*, *Ferdinanda eminens* (*Cosmophyllum cacaliefolium*), *Erythrina*, *Farfugium*, *Canna*, *Phormium*, *Entelea*, *Senecio Ghiesbrechtii* m. fl. För trädgårdar med växthus finnas ännu en stor mängd vackra växter; dock torde ofvan uppräknade vara aldeles tillräckliga för äfven temmeligen stora trädgårdar.

Blomsterguppen är icke detsamma som blomstersängen. En smakfull grupp är betydligt svårare att bilda än en vacker blomstersäng. Alla växter, som man vill använda till grupper, böra vara vackra och fullkomligt utbildade; ty meningen är att, ehuru växterna tillsammans utgöra ett helt, man skall kunna betrakta hvarje exemplar särskildt. Ofta planteras växterna så glest i gruppen, att man kan hafva gräs emellan dem, hvilket är rätt vackert. Låga växter passa icke så bra till grupper som höga, emedan gruppen skall ses från sidan och vara genomskinlig. För samma orsaks skall får man icke göra gruppen för stor, isynnerhet icke för bred. 3, 4 à 5 exemplar äro ofta tillräckliga. Formen bör heldst vara oregelbunden, rund eller oval form är icke så vacker.

Blomstersängen skiljer sig från gruppen äfven derigenom, att växterna böra vara lägre och tätare planterade. På sängen är det icke hvarje enskilt exemplar, utan den stora massan, som skall göra effekten. Sängen bör alltid vara längre och bredare än vexterna äro höga, ty den bör betraktas ofvanifrån och icke från sidan, som fallet är hos gruppen. Sängens storlek rättar sig efter sjelfva trädgårdens. I stora trädgårdar finnas visserligen äfven platser, hvarest små sängar kunna passa, men i allmänhet måste de vara större än i mindre trädgårdar. Ofta vill man hafva blomstersängarna på temme-

ligt afstånd från vägarne, i hvilket fall de måste göras någorlunda stora och planteras med lysande blommor, ty eljest göra de ingen effekt. Att göra sängarne mycket breda är alltid öfverflödigt; det försvårar arbetet och ser nästan alltid fult ut. Formen bör vara enkel, antingen cirkelrund, halfrund, oval eller halfoval med afrundade hörn; alla skarpa spetsar och vinklar undvikas så mycket som möjligt. För öfrigt måste vägens form bestämma sängens; gör denna en lång, utåtböjd båge, så passar en lång oval bäst; går den mera kretsformigt, kan cirkeln användas. På utspringande afrundade hörn passar halfcirkeln eller halfovalen (den s. k. bönsformen) rätt bra. Dessa regler böra alltid iakttagas, äfven om man begagnar sammansatta figurer.

Man höjer gerna sängarne något öfver gräsplanen därför, att låga blommor skola blifva mera framstående och komma närmare ögat. Upphöjningen bör dock icke göras i rak linie som en graf, utan bilda en konvex båge. Man måste tänka sig sängen liggande på marken som ett stjelpt urglas, 6 till 8 tum på midten är alldeles tillräckligt.

Blomstersängarne behöfva ofta infattning. Detta är isynnerhet nödvändigt vid sammansatta figurer och der, hvarest sängarne på alla sidor äro omgifna af vägar. Gräs och Buxbom passa bäst till infattningar. Blommor kunna endast bilda sängens yttersta blomsterrad, men duga icke till infattningar, emedan de icke göra gränssorna skarpa nog. Små, låga växter, böra derfore heldre kallas kantblommor än „infattningsblommor.“ Hvitmålad rotting, böjd i bågar, är en ganska vacker, korglik infattning. Sådana göras äfven af ståltråd, efter mångfaldiga mönster, och vill man hafva dem rätt fina, kan man förgylla eller bronsera dem. I luxuriösa trädgårdar har man s. k. infattningsstenar, gjorde i acanthusform af lera, porslin eller jern. Den billigaste infattning äro de i Tyskland brukliga „Oasstenarne“ af schiffer. Man får köpa dem vid hvarje schifferbrott för ungefär 1 rdr 50 öre pr 100. För öfrigt begagnas snäckor, ostronskal, etc. hvilket är rätt vackert, förutsatt att man icke använder sådant på för många ställen. All konstgjord infattning ser bäst ut om den är hvitmålad, ty den hvita färgen passar till nästan alla andra färger. Använder man en annan färg måste blommorna passas derefter. Bladväxtsängar, vid hvilka inga blommor komma ifråga, taga sig bra ut med cinoberröd infattning.

Rabatter förekomma sällan i moderna trädgårdar. De tillhöra den föråldrade, stela stilen, äro mycket svåra att plantera och se bra ut endast då de äro mycket brokiga. På långa rabatter kunna högstammiga Törnrosor, Georginer, Stockrosor, Helianthus o. s. v. planteras, och mellan dessa en hel mängd lägre, ett- och fleråriga sorter.

Endast i naturliga trädgårdar kunna blommor användas i kanten af buskpartierna. Man placerar dem på ställen der de kunna synas och trifvas, men aktar sig att sätta blommor vid alla bousquetterna emedan detta skulle göra trädgården enförmig. Den ofta rabattformiga kanten följer bousquettens alla krökningar, och utvidgar sig på somliga ställen nästan till sängar. På sådana ställen måste man så mycket som möjligt försöka, att få endast en sort blommor och, om ställena också ligga nära vägen, böra blommornas färger vara lysande. Träden och buskarne beskåras hvarje år. Utmärkt vackert är äfven att pryda enskilda, helst fristående, buskar, med blommor, t. ex. om en eldröd skarlakanspelargonja sticker fram ur den mörka grönskan hos Juniperus Sabina, eller om en mörkgrön Taxus är beklädd med en ljusblått blommande slingerväxt (t. ex. Ipomea, Clematis).

Beträffande klippor i trädgårdar, så måste man göra skillnad på naturliga och konstgjorda. De sednare äro ofta endast oregelbundet upphöjda sängar och kunna planteras med sådana blommor som taga sig bäst ut då de stå högt och något aflägsset från ögat, deribland äfven Cactus, Yucca, Agave, Sempervivum etc. Naturliga klippor, eller sådana som skola se ut som naturliga, ligga oftast på skuggiga ställen och kunna fördenskull icke bära många blommor. Deras hufvudsakligaste prydnad är Ormbunkar, Sedum, o. s. v., äfven en och annan Rhododendron och Azalea pontica, Rubus etc. Växterna planteras naturligtvis på ställen der de kunna trifvas, alltid ensamna eller 2, 3--5 förenade. Det bör nemligen se ut som hade de vuxit upp af sig sjelfva.

Blommor på stränderna af vatten eller uti sjelfva vattnet, bör endast förekomma i naturliga trädgårdar, ty i eller vid en likformigt begränsad vattenyta passa inga blommor. En blomsterrik strand och en med blommor prydd vattenyta är den största prydnad en landskapsträdgård kan äga. Man måste endast iakttaga måtta och icke anbringa allt för mycket, ty då skulle vattenytan förlora en stor del af sin naturliga skönhet, hvilken deremot betydligt höjes af en frisk,

fin och sakta sluttande gräsmatta. Blommorna blifva planterade i naturliga grupper eller ock förvildade i gräset. I större trädgårdar kan man med fördel använda en stor mängd af våra egna vildtväxande sump- och vattenväxter. I mindre trädgårdar måste man naturligtvis inskränka sig till de aldra vackraste. Planterar man utländska växter, bör det endast vara sådana som tycka om fuktighet och påminna om sump- och vattenvegetationen, t. ex. *Arundo*, *Bambusa*, *Caladium*, *Arum*, *Canna*, *Zea*, *Dracaena*, *Papyrus* etc. Uti sjelfva vattnet är det tillräckligt om man planterar några exemplar *Nymphaea* och *Nuphar*. Man har visserligen en mängd exotiska vattenväxter, som till en del äro utmärkt vackra, såsom *Victoria*, *Euryale*, *Nelumbium* och en hel hop rätt vackra species och varieteter af *Nymphaea* (Neckros), men alla dessa fordra en varmare temperatur och måste öfvervintras inomhus, passa således endast för trädgårdar med rymliga växthus och vattenbassiner. *Pontederia crassipes* från Brasilien är en intressant vattenväxt; den flyter ofvanpå vattnet och förökar sig utomordentligt fort. Det är tillräckligt att öfvervintra 3 à 4 exemplar, hvilket sker i ett varmt växthus, helt nära glaset. I slutet af Maj läggas de ut i vattnet, heldst på ett skyddadt och för solen tillgängligt ställe. Närmare stranden kan man plantera några grupper af Säfblomman (*Butomus umbellatus*), Svärdslijan (*Iris Pseudacorus*), Slätterblomman (*Parnassia palustris*), Hottonian (*Hottonia palustris*), Spjutbladet (*Sagittaria sagittifolia*), Svalting (*Alisma Plantago*), Bockablad (*Menyanthes trifoliata*), och några vattengräs. Dessa växter växa öfverallt i kärren och äro icke svåra att plantera. Andra svenska växter som förtjena en plats vid vattnet äro Pestilensörten (*Petasites vulgaris*), Himmelsgräset (*Epilobium hirsutum & angustifolium*), Fackelörten (*Lythrum Salicaria*), Videörten (*Lysimachia vulgaris*), Kabbalöken (*Caltha palustris*), Mjödörten (*Spiraea Ulmaria & Filipendula*) och många andra.

Landskapsträdgården blir icke fullkomlig om den icke har blommor förvildade bland gräset, bland buskarne eller under träden. Det gifves också många menniskor, som mera glädja sig åt den lilla ensamma ängs- eller skogsblomman, som de oförmodadt finna blommande vid vägen, än åt en hel, lysande blomstersäng. Vår egen flora erbjuder oss en så stor mängd härtill passande blommor, att man måste hafva en ganska stor trädgård för att kunna använda endast de vackraste. Att här uppräknat dem alla blefve för vidlyftigt, hvarför

jag endast vill göra ett mindre urval af såväl svenska som utländska, för ändamålet passande och lätt odlade växter. Bland svenska skogsblommor till plantering emellan buskar och träd passa t. ex. Ormbunkar såsom: *Pteris aquilina*, *Polypodium vulgare*, *Osmunda regalis*, *Struthiopteris germanica*, m. fl., hvilka göra ett utmärkt vackert afbrott mot den vanliga grönskan, Nattviol (*Platanthera bifolia*), Jungfru Marias händer (*Orchis mascula & maculata*)*, Blåsippan (*Anemone Hepatica*), Hvitsippan (*Anemone nemorosa*), Gulsippan (*Anemone ranunculoides*), Rylörten eller Vintergrönan (*Pyrola*), Liljeconvaljen (*Convallaria majalis*, *Polygonatum, verticillata, multiflora & Majanthemum bifolia*), Vårfrudagslöken (*Ornithogalum nutans & umbellatum*), Skogstulpanen (*Tulipa sylvestris*), Kroll-liljan (*Lilium Martagon*), Lukt- och Hundviolerna (*Viola odorata & canina*), Fetörten (*Pinguicula vulgaris*), Kung Carls spira (*Sceptrum Carolinum*), Lungörten (*Pulmonaria*), Skogsförgätmigej (*Myosotis sylvestris*), Tjärblomman (*Viscaria vulgaris*), Skogsstjernen (*Trientalis europea*), Paddbär (*Actaea spicata*), Akelejan (*Aquilegia vulgaris*), Klockblomman (*Campanula*), Fingerborgsblomman (*Digitalis*), Månviolen (*Lunaria*), Skogsärtan (*Orobanch*) och en stor del andra.

Utländska: Ormbunkar, *Eranthis*, *Heleborus*, *Scilla amoena, cernua, italica, bifolia*, *Linum perenne*, flera sorter Liljor, *Doronicum*, *Phlox*, *Hesperis*, *Clematis*, *Papaver orientale*, etc.

På gräsplaner som hållas korta, kunna endast sådana lökväxter förvildas, som blomma tidigt och derefter kunna afslås med gräset: *Galanthus nivalis*, *Leucojum vernum*, *Ornithogalum nutans, umbellatum*, *Scilla*, *Eranthis*, *Anemone ranunculoides & nemorosa*, *Tulipa suaveolens (Duc van Toll)*, *T. sylvestris*, *Crocus* o. s. v. Äro gräsplanerna mycket stora och mera liknande ängar, hvilket de alltid böra göra i någorlunda stora parker, så planterar man heldst röda och blåa blommor, ty gula och hvita hafva de merändels tillräckligt af förut. Jag vill här nämna t. ex. *Papaver orientale & bracteatum*, *Digitalis*, *Dianthus deltoideus*, *Trifolium rubens*, *Lupinus perennis & grandiflorus*, *Dicentra spectabilis*, *Pyrethrum roseum* (mörkröda varieteter), *Dianthus barbatus*, *Geranium sanguineum, pyrenaicum & pratense*, *Veronica*, *Campanula* etc.

*) Det gifves utom nämnda *Platanthera* och *Orchis*-sorter ännu många mycket vackra *Orchideer*, som voro högst intressanta att hafva uti trädgårdar, men de äro merändels något kinkiga att odla, hvarför jag här utesluter dem.

Hufvudsaken är att välja sådana växter som blomma innan gräset afslås till hö.

Slinger- eller rankväxter kallar man sådana växter, som icke kunna bära sig sjelfva uppe, utan för sin fullkomliga utveckling behöfva stöd af något annat (spalier, väggar etc.). De äro dels af trädartad, dels af örtartad natur och användas till beklädnad af pelare, lusthus, verandor, väggar o. s. v. Somliga rankväxter göra 6 till 8 alnar långa rankor på sommaren, andra deremot endast 2—3 alnar, hvarföre det är bäst att endast använda sådana sorter, som man med säkerhet känner, emedan man eljest möjligtvis icke skulle uppnå det afsedda ändamålet. *Vitis*, *Ampelopsis*, *Celastrus*, *Menispermum*, *Clematis*, *Aristolochia* och Bengaliska rosor växa starkt och kunna användas t. ex. till löfsalar, beklädnad af fula väggar och dylikt. Med *Cobaea*, *Ipomea*, *Tropaeolum*, *Calampelis*, *Pilogyne*, *Mikania* och flere liknande slingerväxter, kan man bekläda större och mindre pelare, fristående ställningar af ståltråd o. s. v.

Öfver växter i kärl kan man endast gifva korta antydningar, ty det skulle här blifva för vidlyftigt att beskrifva alla de olika sätt hvarpå de kunna användas. Utom i vanliga krukor och baljor, planterar man äfven blommor i pryddliga krukor, urnor, vaser, amplar och korgar. Alla som om sommaren kunna tåla friska luften, böra utställas i trädgården, hvarhelst man tycker att de kunna pryda, och framförallt trifvas. De kunna uppställas gruppvis eller ensamma och krukorna kunna försänkas i sand eller i sjelfva gräsplanen, så att de icke synas. Har man några, vår vanliga vegetation olika växtformer, så får trädgården genom dem ett ovanligt och främmande utseende (t. ex. *Yucca*, *Agave*, *Dracaena*, *Rhaphis*, *Phoenix*, *Cactus*, *Phormium*). Med vanliga blommor, planterade i krukor, kan man när som helst bilda blommande grupper eller sängar. Krukorne nedsänkas i jorden, och så snart ett exemplar blommat ut ersättes det med ett annat.

Regler för blommornas uppställning.

Vid uppställningen af blommor bör man fästa behörigt afseende vid deras växt, form, färg och lukt; årstiden och tiden på dagen då de blomma. Äfvenså måste ställena, der utplanteringen skall ske och framförallt de åtskilliga kulturegendomligheterna, vara nogt kända.

Innan vi öfvergå till dessa enskildheter bör först nämnas, att man så mycket som möjligt bör söka till att få sin trädgård blomsterrik eller, med andra ord, att der vid hvarje årstid finnes utmärkta (framstående) blommor i sådan mängd, att de beherskande framträda bland de mera vanliga. Man bör dock akta sig för öfverfyllnad och icke odla flera växter än man verkligen behöfver och har tid att vårda; ty det är naturligtvis alltid bättre, att hafva få vackra och välvårdade grupper eller sängar, än många fula och van-skötta. Detta fel begås alltför ofta. Förnämsta orsaken dertill är utan tvifvel den mängd „nyheter“ som hvarje år dyker upp i en del handelsträdgårdsmästares kataloger och blifva spridda. Trädgårdsmästaren såväl som blomstervännen kan icke emotstå frestelsen och skaffar sig mycket mera än han egentligen behöfver. Han vill nödvändigt ha' det nya, men därför icke kasta bort det gamla och följden blir, att både trädgård och växthus snart öfverfyllas och växterna komma att lida af brist på utrymme och skötsel. Har man en gammal växt, som man tycker om, och som pryder sin plats, gör man klokast i att behålla den och icke skaffa sig något nytt förr än man är säker på att det nya verkligen öfverträffar det gamla. För att få veta detta anställer man försök och skaffar sig tid efter annan de nyheter man funnit ega värde. Vid valet af blommor är det naturligtvis bäst att hvar och en följer sin egen smak. För blomstervännen är det icke svårt att välja, emedan han gör det efter sitt eget tycke, men för trädgårdsmästaren är det värre, som skall göra det efter andras smak. Ännu en gång erinras, att om blomsterälskaren vill hafva glädje af sin trädgård och se sina växter trifvas, måste han icke hafva fler än han beqvämt kan använda, och dessa måste vara valda med smak och kännedom, samt framförallt lätta att odla.

Blommornas växt bestämmer hela anordningen och måste vara noga känd af plantören. Begår man ett fel vid sammanställandet af färger, så verkar detta endast störande, men om man sätter små växter inuti en säng och stora deromkring, så ser hela anordningen slarfvig och oordentlig ut. I mycket stora parker förekommer det visserligen, att man — då anordningen skall vara pittoresk — planterar höga och låga växter om hvarandra, ty om man här icke afvek från den vanliga regeln, så skulle mycket vackert gå förloradt och det hela synas stelt. Växterna ställas dock så, att de storväxta icke

förqväfva de mindre. Sådana växter som vid medelmåttig höjd hafva blommorne sittande på sidan, böra planteras så, att de kunna ses från sidan, t. ex. Stockrosor, Delphinium m. fl., ty sedda ofvanifrån skulle dessa växter icke göra den ringaste effekt. Om blommorna äro hängande, måste växterna planteras högt, såvida man icke har dem uppdragna i hög stamform (t. ex. Fuchsia). Motsatsen eger rum hos sådana blommor som hafva en upprät, vidöppen blomkrona. Lyckligtvis höra de flesta blommor och nästan alla s. k. effektblommor hit.

Årstiden, då växterna blomma, bör äfven vara känd af blomsterodlaren, ty eljest blifver det honom icke möjligt att ständigt hafva ett rikt flor. Detta är temmeligen svårt, men trägna och noggranna observationer gifva snart erfarenhet. Svårast är, att som några föreslå, så plantera en grupp eller säng att den ena blomman ständigt följer på den andra, utan att man behöfver sätta till eller taga ifrån. På det viset lyckas det sällan att bilda riktblommande sängar, och är ingen method att rekommendera. Tiden på dagen kommer så tillvida i betraktande, att många blommor äro öppna endast om morgonen, aftonen eller natten. Om man t. ex. planterade *Ipomea* (Blomman för dagen) på ett ställe, der man från boningshuset icke kunde se dem, eller aflägsset från de mest besökta vägarne, så skulle dess utmärkt vackra blommor icke blifva sedde af personer som först mot aftonen hafva tid att besöka trädgården, emedan de blomma endast om förmiddagarne. De såkallade „Middagsblommorne“ (*Mesembryanthemum*, *Portulacca*) måste planteras på de solrikaste ställen man har, men dock så, att de från en skuggig plats kunna betraktas, ty det finnas icke många personer som för några små blommors skull utsätta sig för de varmaste solstrålarne.

Luktsinnet är mycket olika hos menniskor, hvarföre det är svårt att härvidlag gifva annat än korta antydningar. Det finnes personer som för ingen del vilja hafva Sammetsblommor (*Tagetes*) eller Ringblommor (*Calendula*) i sina trädgårdar, emedan de icke kunna fördraga lukten. Lukten hos Muskusblomman (*Mimulus moschatus*) tycka somliga mycket om, för andra åter är den högst vedervärdig. Reseda, Heliotrop och Violer äro allmänt omtyckta vällukter, hvarföre dessa växter böra planteras på sådana ställen der man kan njuta af deras doft, t. ex. vid sittplatsar. Illaluktande växter böra antingen undvikas eller ställas något afsides.

Näst blommornas former äro färgerna och deras rätta användande hufvudsaken. Rödt, gult och orange kallar man för sin lysande egenskap, varma eller aktiva färger; blått, violett och grönt, kalla eller passiva emedan de synas matta och endast lysa då de äro blandade med hvitt. De kalla färgerna kunna aldrig fördunkla de varma, men väl tvertom. Orange är varmast, blått deremot kallast. Rödt, gult och blått äro enkla (primära) färger; orange, grönt och violett sammansatta (secundära), d. v. s. uppkomna genom sammansättning af de enkla. Om man på en cirkelperiferi sammanställer färgerna på lika afstånd från hvarandra i följande ordning: rödt, violett, blått, grönt, gult och orange, så har man de varma färgerna på den ena hälften af periferien, de kalla på den andra, samt mellan hvarje par af de primära färgerna, den af dem uppkomna secundära. Dessa färger kallas i optiken „complementarfärger“, emedan de sammanblandade med hvarandra, producera en grå neutral färg. Stående bredvid hvarandra, åstadkomma de alltid den största kontrast, hvarföre man kanske också skulle kunna kalla dem kontrastfärger. En sådan kontrast är angenäm för ögat och derföre kallar man den harmonisk. Att dessa färger höja och försköna hvarandra ser man dagligen i naturen; rödt förskönar det gröna, violett det gula, och orange det blå. Sammanställer man tvenne enkla eller tvenne sammansatta färger med hvarandra, så uppkommer en annan sammanställning, som man kanske skulle kunna kalla karakteristisk. Disharmonisk eller karaktärlös kallar man deremot en sådan sammanställning, der en enkel och en sammansatt färg, hvori samma enkla ingår, komma bredvid hvarandra, t. ex. rödt och violett, gult och grönt o. s. v.

Ehuru en s. k. karakteristisk sammanställning ofta är af utmärkt effekt, hvilket man kan se om man ställer rödt och gult, gult och blått, violett och orange samman, så bör ändå alltid den harmoniska föredragas. Skatteringar bestå mera uti användandet af en och samma färgs åtskilliga nyancer, än uti en öfvergång från en färg till en annan, t. ex. från gult till orange, blått, rödt, violett. Detta skadar färgernas renhet på så sätt, att den ena färgen alltid får en dragning åt den andra. Det finnes dock ett medel att göra hvarje sammanställning vacker och det är att sätta hvitt emellan. Den röda färgen förekommer oftast hos blommor och bildar alltid den renaste kontrast mot det öfverallt framträdande gröna. Den stora massan af

röda blommor är likväl ofta anledning till ett alltför öfverflödigt användande af rödt, och blomstersängarne blefve ofta enformiga, om man icke hade så många nyancer af denna färg. Alla blommor som äro så ljusa eller ljusare än cinober, lysa på afstånd. Rosenröda, eller sådana som öfvergå i hvitt och lila, måste ses på närmare håll, likaså de som äro mycket mörkröda. Gult och orange lyser ännu mera än högrödt, men de flesta menniskor tycka icke mycket om dessa färger, åtminstone icke hos blommor (troligtvis därför, att de med grönt bilda en disharmonisk sammanställning). På afstånd göra emellertid dessa färger god effekt. Blått är en allmänt omtyckt färg, men är tyvärr temmeligen sällsynt hos blommor. Synnerligen felas oss låga, länge blommande, blåa sommarblommor. Ljusblått lyser på afstånd, mörkblått deremot icke, utan måste användas i närheten af vägarne. Detsamma är förhållandet med violett och alla öfvergångar från blått till rödt. Blommor som hafva mera än en färg måste, såvida icke en mycket liflig färg är öfvervägande, ses på nära håll, ty på afstånd skulle de se matta och smutsiga ut. Detta gäller isynnerhet för strimmiga, fläckade eller punkterade blommor. Hvitt lyser på afstånd, utan att förlora, men som verkan deraf är stark, bör man iakttaga måtta vid användandet af denna blomsterfärg.

De blommor man gör sig möda med att odla böra alltid hafva rena, lifiga färger. Att hafva en mångfald af färger är naturligtvis en stor fördel, men är långtifrån nödvändigt; ty man kan äfven med få, bestämda färger, åstadkomma mycket vackert, om de ställas rätt tillsammans. Alla menniskor tycka om ett törnrosflor, och ändå är i ett sådant icke mycken färgvariation. Sätter man de gula törnrosorna deribland, så får man naturligtvis flera färger, men det egentliga vackra går förlorat, ty gult och rosenrödt passa icke rätt väl tillhoppa. För öfrigt är det lättare att åstadkomma omvexling med enfärgade än med flerfärgade grupper eller sängar. Genom att sammanblanda diverse färger på en säng, får man visserligen på denna enda mera variation, men återkommande allt för ofta, göra de trädgården ytterst enformig och uttryckslös.

Om gruppen eller sängen skall ses på afstånd, eller, om flera nära hvarandra liggande sängar bilda en figur, så är det nödvändigt att endast begagna en enda, ren färg. Om man af en eller annan orsak icke kan eller vill hafva dessa sängar enfärgade, så bör man

åtminstone alltid välja sådana färger som kontrastera sinsemellan. Rött och hvitt är särdeles vackert. Skola flera sorter växter planteras på en säng, kan detta ske antingen i regelbunden eller oregelbunden ordning. Det förstnämnda är svårt, ty om icke färgerna genom konstgjord infattning skiljas från hvarandra, öfvergår den ena i den andra, hvilket förderfvar hela utseendet. Dessutom se sådana uppställningar alltid stela ut. Den naturliga färgblandningen är bättre; man planterar allt om hvartannat och fäster endast afseende vid växternas höjd. Det förstås att man likväl undviker fula sammanställningar, såsom mycket gult och hvitt. Skulle man för öfrigt finna att tvenne färger skada hvarandra, afhjelpes det dermed att hvitt sättes emellan.

Exempel på passande sammanställningar.

Rött och hvitt.

- Lobelia fulgens eller cardinalis med hvita Verbenor.
 ” ” ” ” med Gnaphalium lanatum (hvitbladig).
 ” ” ” ” med Melissa officinalis fol. var. (hålles kort).
 Hesperis matronalis fl. alba pl. med H. matron. fl. rubra pl.
 ” ” ” ” med Viscaria vulgaris splendens fl. pl.
 Dicentra spectabilis med hvita Narcisser.
 Silene pendula, röd och hvit.
 Lychnis fulgens, chalcedonica rubra eller Haageana med Matricaria.
 Lilium atrosanguineum med Lilium longiflorum.
 Lilium candidum med Viscaria vulgaris fl. pl.
 Lythrum superbum med Achillea Ptarmica fl. pl.
 Scarletspelargonier med Gnaphalium lanatum (hålles kort).
 ” ” ” ” med Melissa officinalis fol. var. (hålles kort).
 Dianthus carthusianorum med Iberis amara.
 Verbena, röda, med hvita d:o.
 ” ” ” ” med Melissa officinalis fol. var. (klippt och nedhakad).
 Erythrina Christa-galli med Nierembergia gracilis.
 Fuchsia, röda, med Petunia nyctageniflora.
 ” ” ” ” hvita, med Petunia phoenicea eller andra röda sorter.
 Röda törnrosor med Nemophila insignis alba eller Iberis amara.
 Iberis umbellata purpurea med Iberis amara.

Rött med blått.

- Törnrosor med Myosotis alpestris (blå).
 ” ” ” ” med Nemophila insignis.
 ” ” ” ” med Convolvulus azureus.

Gentiana acaulis med mörkröda Tusenskönor (Bellis).
 Tropaeolum, röd, med blå Clematis eller Ipomea (den ena uti den andra).
 Tulipa suaveolens (Duc v. Toll) med Scilla amoena eller blå Crocus.
 Primula elatior eller Auricula med Omphalodes verna.
 Lychnis chalconica, fulgens eller Haageana med Campanula.
 Scarletspelargonium med Campanula pulla.
 Salvia cardinalis med Salvia patens.
 Phlox Drummondii (eldröd) med Lobelia Erinus.
 Lobelia fulgens med Lobelia erinus eller Convolvulus mauritanicus.
 Lychnis viscaria splendens med Trachelium coeruleum.

Gult och orange med blått och violett.

Crocus (gula) med Scilla amoena.
 Fritillaria (gula) med blå Crocus.
 Anemone Hepatica coerulea med A. ranunculoides.
 Alyssum saxatile med Omphalodes verna.
 Oenothera Fraserii med Catananche coerulea.
 Oenothera Lamarkiana med Delphinium chinense eller D. formosum.
 ” ” med Campanula medium.
 Trollius europaeus med Gentiana Pneumonanthe (båda Svenska växter).
 Narcisser, gula, med blå Hyacinther.
 Caltha palustris pl. med Myosotis alpestris.
 Ranunculus acris fl. pl. med Omphalodes verna.
 Achillea aegyptiaca med Campanula carpathica.
 Lantana med Heliotropium.
 Eschscholzia californica och crocea med Gilia capitata.
 Calceolaria, gula, med Ageratum mexicanum.
 Correopsis Drummondii med d:o d:o.
 Aconitum med Solidago.

Blått och hvitt.

Campanula carpathica, blå och hvit.
 ” medium d:o d:o.
 Scilla amoena med Galanthus nivalis.
 Anemone Hepatica med A. nemorosa.
 Iris pumila med hvita Tusenskönor.
 Omphalodes verna med d:o.
 Campanula pulla med d:o.
 Achillea Ptarmica pl. med Förgätmigej (Myosotis alpestris).
 Delphinium formosum med Hesperis matronalis fl. pl.
 Gentiana acaulis med Liljeconvalje.
 Trachelium coeruleum med Iberis amara.
 Hvit Georingrupp med Campanula carpathica.

Rödt och gult.

Bör sparsamt användas.
 Skarletspelargonier med gula Calceolarier.
 Lilium atrosanguineum med Oenothera Fraseri.

Lobelia fulgens med Sanvitalia procumbens.
 Phlox Drummondii (eldröd) med Sanvitalia procumbens.
 Lychnis fulgens, chalcidonica eller Haageana med Barbarea vulgaris.
 Tulpaner (Duc van Toll) med gul Crocus.
 ” ” med Eranthis hyemalis.

Gult och orange med hvitt.

Denna sammanställning är icke att rekommendera; följande torde dock vara af någon effekt:

Fritillaria med Galanthus nivalis.
 Trollius europaeus med Liljeconvalje.
 Barbarea vulgaris med Hesperis matronalis fl. alba pl.
 Achillea aegyptiaca med Achillea Ptarmica pl.
 Oenothera Lamarkiana med Matricaria.

Alla färger blandade om hvarandra: Aster, Levcojor, Anemoner, Ranunkler, Hyacinter, Tulpaner, Nejlikor, Phlox Drummondii, Balsaminer, Calceolarier, Mirabilis, Portulacca, Papaver, Georginer, Petunia, Primula, Pyrethrum sinense o. s. v.

www.books2ebooks.eu